Taksationskommissionen for Sjælland m.v.

Kendelse

Den 24. marts 2026

Sagsnr. 2025-243316

Sagens parter:

Novafos Spildevand Gentofte A/S

(herefter benævnt ledningsejeren)

mod

Vejdirektoratet

(herefter benævnt anlægsmyndigheden)

Taksationskommissionen stadfæster ekspropriationskommissionens afgørelse

---

Indledende oplysninger

Sagen vedrører spørgsmålet om, hvem der har pligt til at betale for omlægning af spildevandsledning i forbindelse med anlæg af Nordhavnstunnelen.

Tirsdag den 24. marts 2026, ca. kl. 9.30 samledes Taksationskommissionen for Sjælland m.v. i mødelokale i DGI Byen, Tietgensgade 65, 1704 København V. Til stede ved taksationskommissionens behandling af sagen var formanden, professor emeritus Peter Møgelvang-Hansen, de af transportministeren udpegede kommissionsmedlemmer, cand.jur. Susanne Nielsen og landmand Karl Frandsen, samt de kommunalt udpegede kommissionsmedlemmer, administrerende direktør Claus Bo Nielsen og landinspektør Erling Rørdam.

Som bistand for taksationskommissionen mødte ledende landinspektør Dorte Ellegaard.

Sagen er indbragt for Taksationskommissionen for Sjælland m.v. ved brev af 17. marts 2025 af ledningsejers repræsentant. Ledningsejer gav møde ved jurist person 1 fra Novafos Spildevand Gentofte A/S og advokat Anne Sophie K. Vilsbøl fra Horten Advokatpartnerselskab.

Anlægsmyndigheden gav møde ved fuldmægtig Mads Vorup fra Vejdirektoratet og advokat Sarah Jano fra Codex Advokater.

Protokollen blev ført af juridisk sekretær, Halldóra Jórunn Rævmann Gettermann.

Sagens oplysninger

Nordhavnstunnelen udføres med hjemmel i lov nr. 1552 af 27. december 2019 om anlæg af en Nordhavnstunnel (i det følgende: anlægsloven). Anlægget har nødvendiggjort omlægning af en del af en spildevandsledning tilhørende ledningsejer, som før omlægningen var placeret på søterritoriet i Svanemøllehavnen parallelt med Strandvænget. Ledningen blev omlagt i 2021-2022 til en ny placering på land, primært i vejareal. Den 16. juni 2022 indgik parterne aftaler om den tekniske løsning, og den 30. august 2022 blev der indgået en rettigheds- og betalingsaftale, hvorefter ledningsejer foreløbigt afholdt omkostningerne ved omlægningen, mens betalingsspørgsmålet skulle afgøres særskilt. Omkostningerne er opgjort til ca. 50,5 mio. kr. Hverken den tekniske løsning eller beløbet er omtvistet.

Ledningen blev etableret i forbindelse med tilslutning af spildevand fra Gentofte Kommune til renseanlæg ved Lynetten. Renseanlægget med tilhørende ledninger blev etableret på baggrund af københavnske vandafledningskommissionskendelser af 16. maj 1973, 3. maj 1974, 14. marts 1978 og 16. december 1980. For den del af ledningen, der skulle placeres i Øresund, fremgår det af Landvæsenskommissionens kendelse af 3. november 1976, at kommunen forinden skulle indhente tilladelse til ledningens anbringelse på søterritoriet fra Ministeriet for offentlige arbejder efter ministeriets vejledning af 10. juli 1972.

Ministeriet for offentlige arbejder meddelte herefter den 13. februar 1978 principiel tilladelse til ledningens etablering, og den endelige tilladelse blev meddelt den 18. april 1978. Det fremgår af tilladelsen og den forudgående skrivelse, at tilladelsen blev meddelt på de vilkår, der fulgte af Vejledning nr. 101 af 18. maj 1977 for anbringelse af rørledninger på søterritoriet, samt på yderligere konkrete vilkår.

Det fremgår indledningsvis af vejledningen, at *"Etablering af faste anlæg på søterritoriet kræver tilladelse fra staten. Dette følger af statens højhedsret over søterritoriet."* Af vejledningens afsnit VIII, nr. 2, fremgår herefter følgende fjernelsesvilkår: *"Ledningsejeren er forpligtet til at vedligeholde anlægget i forsvarlig stand og til for egen regning at fjerne ledningen med tilbehør fuldstændigt, såfremt den ikke længere benyttes, såfremt den ødelægges og ikke istandsættes, eller forholdene i øvrigt efter ministeriets skøn gør dette nødvendigt."*

Anlægslovens § 8 indeholder følgende bestemmelse om ledningsarbejder:

"§ 8. Arbejder på ledninger i eller over arealer i området, hvor anlægsprojektet nævnt i § 1 skal gennemføres, herunder om nødvendigt flytning af ledninger, i forbindelse med arbejder, der iværksættes af transportministeren under gennemførelsen af anlægsprojektet, betales af ledningsejeren.
Stk. 2. Stk. 1 finder ikke anvendelse, hvis andet er særligt bestemt ved aftale, ved kendelse afsagt af en ekspropriationskommission nedsat i henhold til lov om fremgangsmåden ved ekspropriation vedrørende fast ejendom eller ved afgørelse truffet af en kommunalbestyrelse efter §§ 37 og 38, jf. § 40 i lov om vandforsyning m.v."

Der er i sagen bl.a. fremlagt følgende materiale:

- KENDELSE: Ekspropriationskommissionens kendelse af 20. februar 2025, 14. hæfte
- KLAGE: Ledningsejers indlæg af 17. marts 2025
- Ledningsejers indlæg af 30. september 2024
- Anlægsmyndighedens indlæg af 18. november 2024
- Ledningsejers indlæg af 20. december 2024
- Anlægsmyndighedens indlæg af 8. januar 2025
- Anlægsmyndighedens indlæg af 24. juni 2025
- Ledningsejers indlæg af 9. september 2025
- Anlægsmyndighedens indlæg af 4. november 2025
- Ledningsejers indlæg af 17. november 2025
- Anlægsmyndighedens brev af 24. februar 2026
- Bilag fra Ledningsejer
    - Bilag 1 - Tegning visende Ledningen før omlægningen
    - Bilag 2 - Aftale om tekniske løsning mellem anlægsmyndigheden og ledningsejer, Nordhavnstunnellen, 16. juni 2022
    - Bilag 3 - Aftale om tekniske løsning mellem anlægsmyndigheden og ledningsejer, Adgangsvej Strandvænget, 16. juni 2022
    - Bilag 4 - Rettigheds- og betalingsaftale mellem anlægsmyndigheden og ledningsejer, underskrevet 30. august 2022
    - Bilag 5 - Tilladelse fra ministeriet for offentlige arbejder, 18. april 1978
    - Bilag 6 - Københavnske vandafledningskommissionskendelser af 16. maj 1973, 3. maj 1974, 14. marts 1978 og 16. december 1980
    - Bilag 7 - Landvæsenskommissionens kendelse af 3. november 1976 (uddrag)
    - Bilag 8 - Vejledning for anbringelse af rørledninger på søterritoriet nr. 101 af 3 18. maj 1977
    - Bilag 9 - Skrivelse af 13. februar 1978 fra ministeriet for offentlige arbejder
    - Bilag 10 - Skrivelse fra København Havnevæsen, 31. juli 1975
    - Bilag 11 - Overenskomst mellem Københavns magistrat og Københavns Havnevæsen, 23. maj 1975
    - Bilag 12 - Ledningsdeklarationer, tinglyst i 1985 på matr.nr. 5934 og 5829 Udenbys Klædebo Kvarter
    - Bilag 13 - Aftale af 11. oktober 2016 mellem virksomhed 1 ApS og ledningsejer
- Bilag fra anlægsmyndigheden
    - Bilag A - Nordhavnstunnel, Sammenfattende rapport, VVM-redegørelse, Rapport 557 – 2016 (af juni 2016)
    - Bilag B - Tekniske skemaer til ledningsprotokollen vedrørende omlægning af spildevandsledning Ø1000 mm (”NOVA-1”) til en ny placering for ledningen (”NOVA-2”) i kommende vejareal af 21. juni 2022
    - Bilag C - Brev af 2. juli 2024 fra Kommissarius ved Statens Ekspropriationer på Øerne
    - Bilag D - Hvidbog, Bemærkninger og indsigelser til VVM-redegørelse for Nordhavnstunnel, Rapport 574 - 2016” af november 2016 – se separat materialesamling
    - Bilag E - Mailkorrespondance af 27. maj 2016 mellem anlægsmyndigheden og ledningsejer

    - Bilag F - Artikel i Byportalen, dit-gentofte.dk af 2. juli 2017
    - Bilag G - Skrivelse af 27. oktober 1977 fra Københavns Havnevæsen
    - Bilag H - Skrivelse af 1. november 1978 fra Københavns Havnevæsen
    - Bilag I - Udskrift af forhandlingsprotokollen vedrørende anlæg af Nordhavnstunnel, 1, hæfte vedrørende besigtigelsesforretningen afholdt den 7. april 2021
    - Bilag J - Udskrift af forhandlingsprotokollen vedrørende anlæg af Nordhavnstunnel, 5, hæfte vedrørende ekspropriationsforretningen afholdt den 25., 26., 29. og 30. november 2021
    - Bilag K - Fortegnelsen nr. 2 over ejere og brugere af arealer m.v., om hvis afståelse eller benyttelse der vil blive spørgsmål i anledning af udførelse af etape 93300, Nordhavnstunnelen
    - Bilag L - Ledningsejers høringssvar af 12. februar 2021 vedrørende forslag til lov om anlæg af Lynetteholm
    - Bilag M - Uddrag af transportministeriets notat af 29. april 2021 om de indkomne høringssvar vedrørende forslag til lov om anlæg af Lynetteholm
- Østre Landsrets dom af 28. juni 2022, trykt i UfR år 2022, side 3747
- Anlægsmyndighedens Juridiske Materialesamling af 16. januar 2025
- Ledningsejers Juridiske Materialesamling af 10. januar 2025
- Anlægsmyndighedens Juridiske Materialesamling af 3. november 2025
- Ledningsejers Juridiske Materialesamling af 12. november 2025
- Anlægsmyndighedens supplerende juridiske materiale af 24. februar 2024
- Ledningsejers supplerende juridiske materiale af 19. marts 2026

Sagens omstændigheder er nærmere beskrevet i ekspropriationskommissionens kendelse af 20. februar 2025. Ekspropriationskommissionens bemærkninger og afgørelse er gengivet nedenfor.

Ekspropriationskommissionens bemærkninger og afgørelse af 20. februar 2025:

"Kommissionen skal i denne sag tage stilling til spørgsmålet om, hvem der har betalingsforpligtelsen i forhold til omkostningerne forbundet med Ledningens omlægning. Omkostningsopgørelsen er ikke bestridt, og kommissionen skal derfor alene tage stilling til, hvem der endeligt skal afholde omkostningen.

Det følger af anlægsloven for Nordhavnstunnelen § 8, stk. 1, at ledninger i eller over arealer, hvor anlægsprojektet af Nordhavnstunnelen skal gennemføres, herunder om nødvendigt flytning af ledninger, i forbindelse med arbejder, der iværksættes af transportministeren under gennemførelsen af anlægsprojektet, betales af ledningsejeren.

Ifølge lovens § 8, stk. 2, finder stk. 1 ikke anvendelse, hvis andet er særligt bestemt ved aftale, ved kendelse afsagt af en ekspropriationskommission nedsat i henhold til lov om fremgangsmåden ved ekspropriation vedrørende fast ejendom eller ved afgørelse truffet af en kommunalbestyrelse efter § 37 og 38, jf. § 40 i lov om vandforsyning mv.

Tvister om erstatning for ledningsarbejder omfattet af § 8 afgøres af ekspropriations- og taksationsmyndighederne i henhold til lov om fremgangsmåden ved ekspropriation vedrørende fast ejendom, jf. § 10, stk. 1.

Ledningen er anbragt på søterritoriet i henhold til tilladelser af henholdsvis 13. februar og 18. april 1978 fra Ministeriet for Offentlige Arbejder. Det fremgår af tilladelsen af 13. februar 1978, at tilladelsen til Ledningens etablering bl.a. er meddelt på de vilkår, der er fastlagt i vejledning nr. 101 af 18. maj 1977 for anbringelse af rørledninger på søterritoriet.

Der synes at være enighed mellem parterne om, at spørgsmålet om, hvem der endeligt skal afholde omkostningerne ved ledningsomlægningen må bedømmes på grundlag af den tilladelse, der er givet til ledningens etablering. Uenigheden i sagen angår navnlig forståelsen af følgende vilkår i vejledningens punkt 8.2, som udgør en del af tilladelsen:

"Ledningsejeren er forpligtet til at vedligeholde anlægget i forsvarlig stand og til for egen regning at fjerne ledningen med tilbehør fuldstændigt, såfremt den ikke længere benyttes, såfremt den ødelægges og ikke istandsættes, eller forholdene i øvrigt efter ministeriets skøn gør dette nødvendigt."

Det er kommissionens opfattelse, at ministeriets skøn til at kræve ledningen fjernet af ledningsejeren for dennes regning i henhold til det stillede vilkår ikke er begrænset til situationer, hvor dette er begrundet i ledningens eller ledningsejerens forhold. Skønnet til at kræve ledningen fjernet af ledningsejeren gælder således efter kommissionens opfattelse også i situationer, hvor staten har behov for at anvende den del af søterritoriet, hvor ledningen ligger, til et formål der er uforeneligt med ledningens fortsatte tilstedeværelse det pågældende sted, når formålet i øvrigt er lovligt og sagligt og kravet om flytning af ledningen ikke er uproportionalt i forhold til det formål, som gør det er nødvendigt at fjerne ledningen. Anlæg af en Nordhavnstunnel, der er vedtaget af Folketinget ved en særlig anlægslov, må anses for at være et lovligt og sagligt formål, der i lighed med Novafos ledning har stor samfundsmæssig betydning.

Ministeriet og Vejdirektoratet er begge administrative enheder, der er en del af "staten", og det er efter kommissionens opfattelse uden betydning for spørgsmålet om Novafos forpligtelse til at fjerne ledningen for egen regning, om kravet om fjernelsen af ledningen er initieret af ministeriet eller Vejdirektoratet.

Kommissionen finder på denne baggrund, at betalingsforpligtelsen påhviler Novafos, som dermed endeligt skal afholde omkostningen ved fjernelsen af ledningen i Svanemøllehavnen.

Kommissionen finder, under hensyn til sagens karakter, at der i denne sag ikke er anledning til at fastsætte en godtgørelse for sagkyndig bistand.

Denne afgørelse er truffet i henhold til § 10, stk. 1 i lov nr. 1552 af 27. december 2019 om anlæg af en Nordhavnstunnel"

Parternes påstande og synspunkter

Ledningsejeren påstod ekspropriationskommissionens afgørelse ændret, således at omkostningerne ved omlægning af spildevandsledningen i forbindelse med anlægget af Nordhavnstunnellen skal afholdes af anlægsmyndigheden.

Under taksationsforretningen redegjorde ledningsejeren for sine synspunkter svarende til de argumenter, der fremgår af de til ekspropriationskommissionen og taksationskommissionen fremsendte indlæg. Ledningsejeren anførte blandt andet følgende:

Ledningsejer påpegede, at sagen alene angår, hvem der endeligt skal afholde omkostningerne ved den gennemførte omlægning af ledningen. Ledningsejer præciserede, at der ikke er tvist

om, at ledningen kunne kræves flyttet. Ledningsejer gjorde gældende, at betalingsspørgsmålet i alle tilfælde beror på fortolkningen af tilladelsen fra 1978.

Ledningsejer gjorde gældende, at tilladelsen fra 1978 gav ledningen en bedre retsstilling på søterritoriet end den retsstilling, der følger af det almindelige gæsteprincip. Ledningsejer anførte, at ledningen var placeret i kraft af en offentligretlig, begunstigende afgørelse. Ledningsejer anførte i den forbindelse, at ledningen efter omlægningen har fået en ringere retsstilling, fordi den nu ligger primært i offentligt vejareal og dermed er underlagt vejlovens gæsteprincip, mens den tidligere placering på søterritoriet hvilede på tilladelsen fra 1978.

Ledningsejer gjorde gældende, at fjernelsesvilkåret i Vejledning nr. 101 af 18. maj 1977 for anbringelse af rørledninger på søterritoriet skal fortolkes indskrænkende. Ledningsejer anførte, at formuleringen: *"forholdene i øvrigt efter ministeriets skøn gør dette [dvs. fjernelse for ledningsejerens egen regning] nødvendig",* ikke omfatter den foreliggende situation, hvor omlægningen er sket som følge af anlægget af Nordhavnstunnelen. Ledningsejer henviste til, at den citerede passus skal fortolkes i lyset af de i vilkåret nævnte eksempler på ledningsejerens fjernelsespligt, således at den alene angår forhold knyttet til ledningen og sædvanlige forhold på søterritoriet, og at vilkåret derfor ikke har den klarhed, der er nødvendig for, at der kan pålægges ledningsejeren betalingspligt i den foreliggende situation.

Ledningsejer gjorde gældende, at anlægslovens § 8 ikke regulerer betalingsspørgsmålet for en ledning på søterritoriet, idet bestemmelsen bygger på ejendomsretlige forestillinger, som ikke er forenelige med forholdene på søterritoriet. Efter ledningsejers opfattelse kan ledninger på søterritoriet således ikke behandles efter en hovedregel svarende til det deklaratoriske gæsteprincip, der gælder for ledninger på land, idet statens højhedsret over søterritoriet ikke kan sidestilles med ejendomsret. Ledningsejer præciserede, at staten kan regulere forholdene på søterritoriet og kræve ledningen fjernet, når dette er nødvendigt og hjemlet, men at dette ikke i sig selv kan indebære, at staten økonomisk skal stilles som en ejer. Tilladelsen skal fortolkes i overensstemmelse med højhedsrettens indhold og begrænsninger.

Ledningsejer gjorde videre gældende, at tilladelsen under alle omstændigheder giver ledningen en bedre retsstilling end den, der følger af gæsteprincippet. Ledningsejer fremhævede, at det er anlægsmyndigheden, der må godtgøre, at tilladelsen har det indhold, som anlægsmyndigheden gør gældende.

Ledningsejer henviste til, at Nordhavnstunnelen endeligt skal tilhøre og finansieres af kommunen som kommunevej, jf. anlægslovens § 2, stk. 2, og § 12. Ledningsejer anførte, at der derfor ikke i højhedsretten på søterritoriet er hjemmel for staten til at bestemme, at ledningsejer skal afholde omkostningerne til flytningen af hensyn til etableringen af en kommunal vej. Ledningsejer bemærkede, at anlægsmyndighedens rolle i anlægsfasen efter deres opfattelse ikke ændrer ved dette.

Ledningsejer henviste herudover til, at lovbekendtgørelse nr. 187 af 19. februar 2025 om betalingsregler for spildevandsforsyningsselskaber m.v. og hvile-i-sig-selv-princippet indebærer, at kun udgifter, der er nødvendige for udførelse, drift og vedligeholdelse af spildevandsanlæg m.v., er omfattet af selskabets takstfinansiering. Ledningsejer anførte, at udgiften til omlægningen ikke udgør en nødvendig spildevandsudgift, medmindre der foreligger et tilstrækkeligt klart hjemmelsgrundlag. Ledningsejer fremhævede, at en sådan klarhed efter deres opfattelse hverken følger af det tilladelsesgrundlag, der forelå i 1978, herunder skrivelsen af 13. februar 1978, tilladelsen af 18. april 1978 og Vejledning nr. 101 af 18. maj 1977 for anbringelse af rørledninger på søterritoriet, eller af anlægslovens § 8.

Ledningsejer henviste til aftalen af 11. oktober 2016 vedrørende en tidligere omlægning som støtte for, at gæsteprincippet ikke fandt anvendelse for ledningen. Ledningsejer oplyste, at det i denne aftale udtrykkeligt blev anført, at gæsteprincippet ikke fandt anvendelse.

Ledningsejer bemærkede desuden, at den omstændighed, at ledningsejeren ikke fremkom med sine synspunkter under høringsforløbet om VVM-redegørelsen og anlægsloven, ikke indebærer, at ledningsejeren nu er afskåret fra at gøre sine synspunkter angående betalingsspørgsmålet gældende.

Ledningsejer gjorde gældende, at der ikke skal ske fradrag for nyt for gammelt, idet ledningen havde en meget lang holdbarhedstid, og at omlægningen derfor ikke har indebåret en økonomisk fordel. Ledningsejer bemærkede, at ledningen efter omlægningen tværtimod har fået en ringere retsstilling.

Anlægsmyndigheden påstod ekspropriationskommissionens afgørelse stadfæstet.

Under taksationsforretningen redegjorde anlægsmyndigheden for sine synspunkter svarende til de argumenter, der fremgår af de til ekspropriationskommissionen og taksationskommissionen fremsendte indlæg. Anlægsmyndigheden anførte blandt andet følgende:

Anlægsmyndigheden påpegede, at sagen alene angår, hvem der skal betale for den allerede gennemførte omlægning af ledningen. Anlægsmyndigheden præciserede, at sagen ikke angår den tekniske løsning eller den nye placering af ledningen, idet der mellem parterne er indgået aftaler herom. Anlægsmyndigheden bemærkede, at kommissionen derfor alene skal tage stilling til betalingsspørgsmålet.

Anlægsmyndigheden fremhævede, at ledningens retsstilling på søterritoriet beror på tilladelsen af 18. april 1978, skrivelsen af 13. februar 1978 og Vejledning nr. 101 af 18. maj 1977 for anbringelse af rørledninger på søterritoriet. Anlægsmyndigheden anførte, at ledningen på søterritoriet var placeret på vilkår og ikke i medfør af en blivende ret. Anlægsmyndigheden påpegede, at dette tilladelsesgrundlag er afgørende for betalingsspørgsmålet.

Anlægsmyndigheden fastholdt, at fjernelsesvilkåret i Vejledning nr. 101 af 18. maj 1977 for anbringelse af rørledninger på søterritoriet omfatter den foreliggende situation. Anlægsmyndigheden uddybede, at formuleringen om, at forholdene i øvrigt efter ministeriets skøn gør fjernelse nødvendig, også omfatter tilfælde, hvor et lovligt anlægsprojekt nødvendiggør omlægning af ledningen. Anlægsmyndigheden understregede, at vilkåret ikke er begrænset til forhold ved selve ledningen eller til ledningsejerens egne dispositioner.

Anlægsmyndigheden bemærkede, at vilkårene for anlæg på søterritoriet udspringer af statens højhedsret over søterritoriet, og gjorde gældende, at sådanne vilkår har været almindelige for rørledninger på søterritoriet. Anlægsmyndigheden fremhævede, at ledningen derfor hele tiden har været placeret på de anførte vilkår.

Anlægsmyndigheden henviste til, at anlægslovens § 8 fører til samme resultat. Anlægsmyndigheden påpegede, at bestemmelsen indebærer, at nødvendige arbejder på ledninger i eller over arealer, hvor anlægsprojektet gennemføres, betales af ledningsejeren, medmindre andet er særligt bestemt. Anlægsmyndigheden fremhævede, at omlægningen af den pågældende ledning var forudsat i projektgrundlaget.

Anlægsmyndigheden fastholdt, at tilladelsesgrundlaget i 1978 ikke giver ledningsejeren en bedre retsstilling end den, der følger af anlægslovens § 8. Anlægsmyndigheden præciserede, at selv om det måtte blive lagt til grund, at tilladelsesgrundlaget ikke i sig selv regulerer den

konkrete situation fuldt ud, følger betalingspligten i hvert fald af lovens hovedregel. Anlægsmyndigheden anførte i den forbindelse, at gæsteprincippet udgør et baggrundsretligt udgangspunkt.

Anlægsmyndigheden bestred, at ledningsejeren har en blivende ret til ledningens placering på søterritoriet. Anlægsmyndigheden påpegede, at håndhævelsen af vilkåret derfor ikke udgør tilbagekaldelse af en begunstigende forvaltningsakt eller et selvstændigt erstatningsudløsende indgreb, idet ledningen hele tiden har været placeret på de anførte vilkår.

Anlægsmyndigheden fremhævede, at Nordhavnstunnelen i anlægsfasen gennemføres som et statsligt anlægsprojekt, hvilket ikke ændres af, at anlægget senere skal overdrages til kommunen som kommunevej. Anlægsmyndigheden fastholdt, at dette understøtter anvendelsen af anlægslovens § 8.

Anlægsmyndigheden bemærkede, at henvisninger til lovbekendtgørelse nr. 187 af 19. februar 2025 om betalingsregler for spildevandsforsyningsselskaber m.v., hvile-i-sig-selv-princippet, tidligere private aftaler, forhold på land, tekniske forhold og projektets senere kommunale tilknytning ikke ændrer betalingsspørgsmålet. Disse forhold er efter anlægsmyndighedens opfattelse uden betydning for ledningens retsstilling på søterritoriet og kan ikke føre til en anden betalingsfordeling.

Anlægsmyndigheden anførte, at spørgsmålet om fradrag for nyt for gammelt kun bliver relevant, hvis anlægsmyndigheden skal betale for omlægningen.

Taksationskommissionens begrundelse og afgørelse

Efter anlægslovens § 8, stk. 1, betales *"arbejder på ledninger i eller over arealer i området, hvor anlægsprojektet nævnt i § 1 skal gennemføres, herunder om nødvendigt flytning af ledninger, i forbindelse med arbejder, der iværksættes af transportministeren under gennemførelsen af anlægsprojektet, [betales] af ledningsejeren."* Det fremgår af anlægslovens § 1, at transportministeren er bemyndiget *"til at anlægge en tunnel fra Nordhavnsvej/Strandvænget til Kattegatvejs forlængelse i Nordhavn i København med tilslutning til vejnettet i Nordhavn og forberedt til videreførelse til en ny ringvej."*

Det følger således af de citerede bestemmelsers ordlyd, at § 8, stk. 1, også gælder for de nævnte arbejder på ledninger på søterritoriet, jf. herved tillige det i § 1, stk. 3, nævnte oversigtskort, der er gengivet i lovens bilag 1, samt lovens forarbejder, som med henvisning til bestemmelserne i anlægslovens §§ 8-10 specifikt omtaler ledningsomlægningen i den foreliggende sag, jf. Folketingstidende 2019-20, lovforslag 57 (Almindelige Bemærkninger punkt 7.17).

På denne baggrund finder taksationskommissionen, at anlægslovens § 8, stk. 1, som udgangspunkt også gælder for ledninger på søterritoriet.

Dette udelukker imidlertid ikke et andet resultat for så vidt angår betalingsspørgsmålet, hvis anvendelse af bestemmelsen i det konkrete tilfælde udgør et sådant indgreb i en beskyttet retsposition, at ledningsejeren ikke kan pålægges at betale for omlægning af ledningen.

I den foreliggende sag er den tilladelse fra 1978, der ligger til grund for ledningens tilstedeværelse på søterritoriet, af afgørende betydning for ledningsejerens retsposition og dermed for betalingsspørgsmålet.

Tilladelsen blev givet på vilkår angående bl.a. vedligeholdelsespligt og pligt til for egen regning at fjerne ledningen, jf. vejledning nr. 101 af 18. maj 1977 for anbringelse af rørledninger på søterritoriet punkt VIII, nr. 2. Ud over angivelse af to forholdsvis præcist beskrevne eksempler (manglende benyttelse samt ødelæggelse uden istandsættelse), regulerer bestemmelsen spørgsmålet om fjernelse for ledningsejerens regning ved en opsamlende, bred formulering, hvorefter fjernelse kan ske, såfremt *"forholdene i øvrigt efter ministeriets skøn gør dette nødvendigt"*. Den opsamlende bestemmelses ordlyd giver ministeriet et temmelig vidtgående skøn, hvilket må antages at have sammenhæng med, at det på tilladelsestidspunktet ikke var muligt at overskue eventuelle fremtidige behov forårsaget af navnlig samfundsudviklingen. Skønnet begrænses dog dels af nødvendighedsbetingelsen, dels af forvaltningsretlige principper om lovlighed, saglighed og proportionalitet.

Taksationskommissionen finder på denne baggrund ikke grundlag for at fortolke opsamlingsbestemmelsen således, at dens anvendelse er begrænset til tilfælde, hvor fjernelse er begrundet i ledningsejerens forhold eller i ledningens ødelæggelse m.v., med udelukkelse af andre forhold såsom bl.a. omfattende infrastrukturprojekter.

Ud fra en samlet vurdering med hovedvægten lagt på det citerede opsamlende vilkår finder taksationskommissionen heller ikke grundlag for at lægge til grund, at ledningsejeren havde en berettiget forventning om, at ledningen ikke på et tidspunkt kunne kræves fjernet for ledningsejerens regning. I den forbindelse henvises til Vestre Landsrets dom gengivet i Ugeskrift for Retsvæsen 2000 s.2098 om luftledninger, der med jernbanemyndighedens tilladelse siden 1966-68 havde krydset et jernbanespor, og som det var nødvendigt at omlægge i forbindelse med elektrificering af den pågældende jernbanestrækning. Tilladelsen indeholdt ikke vilkår angående eventuel omlægning, herunder betaling herfor. Landsretten fandt ikke, at ledningsejeren kunne have haft en rimelig forventning om, at jernbanemyndigheden skulle bekoste omlægningen.

Taksationskommissionen er enig med ekspropriationskommissionen i, at ledningsejerens betaling for omlægningen, der er nødvendiggjort af det ved lov besluttede infrastrukturprojekt (til anslået mere end 3 mia. kr., jf. Folketingstidende 2019-2020 lovforslag 57, Almindelige Bemærkninger punkt 4) opfylder kravene om lovlighed, saglighed og proportionalitet.

Spildevandsbetalingslovens § 1, stk. 4, (der udmønter hvile-i-sig-selv-princippet) hvorefter kun nødvendige udgifter til udførelse, drift og vedligeholdelse af spildevandsforsyningsselskabers spildevandsanlæg m.v. kan indgå i takstfinansieringen, angår forholdet mellem spildevandsvirksomheder og ejerne af de ejendomme, der er tilsluttet spildevandsforsyningsselskabet. Bestemmelsen findes ikke at kunne tillægges betydning for spørgsmålet om, hvorvidt en spildevandsvirksomhed i forhold til tredjemand har pligt at afholde en udgift.

Ej heller findes det at kunne tillægges betydning for sagens afgørelse, at udgifterne til en tidligere omlægning af ledningen ud for Tuborg Havn i 2016 efter aftale mellem ledningsejeren og den involverede private virksomhed blev afholdt af den pågældende private virksomhed.

Idet den omstændighed, at tunnelanlægget finansieres af Københavns Kommune, jf. anlægslovens § 12, og efter færdiggørelsen af det statslige anlægsprojekt skal overdrages til Københavns Kommune som kommunevej, jf. anlægslovens § 2, heller ikke findes at kunne føre til andet resultat, stadfæster taksationskommissionen herefter ekspropriationskommissionens afgørelse.

Under hensyn til sagens karakter finder taksationskommissionen ikke anledning til at fastsætte en godtgørelse for sagkyndig bistand.

Konklusion

Ekspropriationskommissionens afgørelse stadfæstes.

Taksationskommissionens afgørelse er truffet i henhold til § 10, stk. 1 i lov om anlæg af en Nordhavnstunnel, jf. lov nr. 1552 af 27. december 2019, jf. § 19 og § 29 i lov om fremgangsmåden ved ekspropriation vedrørende fast ejendom (ekspropriationsprocesloven), jf. lovbekendtgørelse nr. 386 af 13. april 2023 (med senere ændringer). I det retlige grundlag for afgørelsen indgår grundlovens § 73, stk. 1, 3. pkt.

Peter Møgelvang-Hansen

Susanne Nielsen

Karl Frandsen

Claus Bo Nielsen

Erling Rørdam

/ Halldóra Jórunn Rævmann Gettermann.

Den af taksationskommissionen afsagte kendelse kan ikke påklages til anden administrativ myndighed. Er en part utilfreds med taksationskommissionens ansættelse af erstatning, kan sagen mod modparten indbringes for de almindelige domstole. Opmærksomheden henledes på, at sag om erstatning ifølge ekspropriationsproceslovens § 26, stk. 1, 2. pkt., skal indbringes for domstolene inden 6 måneder efter, at taksationskommissionens kendelse er afsendt.

Udskriftens rigtighed og kendelsens udsendelse bekræftes.

Viborg, den 7. maj 2026

Halldóra Jórunn Rævmann Gettermann

Fuldmægtig, cand.jur.

